

Ανοιχτή επιστολή προς τις Ελληνικές αρχές, τα πολιτικά κόμματα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης από διεθνή ομάδα επιστημόνων-ειδικών στον κάπνισμα

Η Ελλάδα πρέπει επείγοντως να υιοθετήσει, αντί να πολεμά, μια πολιτική ελάττωσης της βλάβης από το κάπνισμα

Είμαστε μια ομάδα ερευνητών, επαγγελματιών υγείας και ειδικών στην πολιτική ελέγχου του καπνίσματος από όλο τον κόσμο (παρακαλώ δείτε τους υπογράφοντες στο τέλος του κειμένου) που υποστηρίζουμε την πολιτική ελάττωσης της βλάβης από τον κάπνισμα ως τμήμα μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής που αφορά στον έλεγχο του καπνού. Σας αποστέλλουμε αυτή την επιστολή εν όψει των επικείμενων τροποποιήσεων του νόμου 4419/2016, που πρόσφατα ανακοινώθηκε με κοινοποίηση στις αρχές της ΕΕ (Notification Number: 2019/80/GR).¹ Η διεύθυνση Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων του Υπουργείου Υγείας εξέδωσε αυτή την ανακοίνωση σαν μια κατεπείγουσα διαδικασία, με την πρόθεση να προστατέψει τη δημόσια υγεία.

Η Ελλάδα αποτελεί σήμερα τη χώρα με τον υψηλότερο επιπολασμό καπνίσματος σε όλη Ευρωπαϊκή Ένωση.² Αυτό έχει σοβαρές επιπτώσεις στην Δημόσια Υγεία αλλά και στην οικονομία της χώρας. Έχει υπολογιστεί ότι το 8,9% των εισαγωγών σε νοσοκομεία στην Ελλάδα το 2011 οφείλονταν στο κάπνισμα, με ετήσιο οικονομικό κόστος υπολογιζόμενο σε 1,7 δις ευρώ.³ Στο πλαίσιο αυτό, θα ήταν αναμενόμενο να υιοθετηθούν άμεσα όλα τα απαραίτητα και διαθέσιμα μέσα ώστε να επιταχυνθεί μείωση του καπνίσματος. Ωστόσο, με ιδιαίτερη ανησυχία παρατηρούμε ότι η Ελλάδα θεωρεί σαν άμεση προτεριότητα τη θέσπιση

περιοριστικών, και σε πολλές περιπτώσεις μη εφαρμόσιμων, μέτρων για προϊόντα ελάττωσης της βλάβης στην υγεία από το κάπνισμα (συγκεκριμένα για τα ηλεκτρονικά τσιγάρα), παρά τα συντριπτικά στοιχεία που αποδεικνύουνότι αυτά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη μείωση του καπνίσματος.

Όπως πρόσφατα αναλύθηκε σε επιστημονικό περιοδικό,⁴ τα ηλεκτρονικά τσιγάρα ΔΕΝ είναι προϊόντα καπνού και χρησιμοποιούνται από τους καπνιστές ως ένα υποκατάστατο του καπνίσματος, σε μια προσπάθεια να διακόψουν το κάπνισμα. Υπάρχει μια ευρεία συναίνεση ότι τα ηλεκτρονικά τσιγάρα είναι πολύ λιγότερο βλαπτικά από το κάπνισμα, και αυτό έχει επισήμως αναγνωριστεί από πολλούς οργανισμούς υγείας όπως Public Health of England, Royal College of Physicians, Royal Society of Public Health, British Medical Association, American Cancer Society, National Academies of Sciences, Medicine and Engineering και άλλους. Το Βασιλικό Κολλέγιο Ιατρών της Αγγλίας αναφέρει: *«παρόλο που δεν είναι δυνατόν να ποσοτικοποιηθούν επακριβώς οι μακροπρόθεσμοι κίνδυνοι στην υγεία που απορρέουν από την χρήση των ηλεκτρονικών τσιγάρων, τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι είναι απίθανο ο κίνδυνος να υπερβαίνει το 5% του κινδύνου από το κάπνισμα και πιθανώς να είναι σημαντικά χαμηλότερος από το 5%».*⁵

Όλο και περισσότερα δεδομένα από τυχαιοποιημένες μελέτες δείχνουν ότι τα ατμιστικά προϊόντα των ηλεκτρονικών τσιγάρων μπορούν να βοηθήσουν τους καπνιστές να διακόψουν το κάπνισμα.^{6,7} Το πιο σημαντικό είναι ότι υπάρχουν συγκεκριμένα δεδομένα που δείχνουν ότι τα ηλεκτρονικά τσιγάρα έχουν θετικό αντίκτυπο στη Δημόσια Υγεία στην Ελλάδα. Τα ηλεκτρονικά τσιγάρα χρησιμοποιούνται κυρίως από τους Έλληνες εν ενεργεία και πρώην καπνιστές, ενώ είναι σπάνια η χρήση τους από μη-καπνιστές.⁸ Είναι σημαντικό ότι οι περισσότεροι χρήστες ηλεκτρονικών τσιγάρων ανέφεραν ότι διέκοψαν το κάπνισμα. Μια πρόσφατη μελέτη διαπίστωσε ότι περίπου το 40% όλων των Ελλήνων που διέκοψαν το κάπνισμα από το 2014 και μετά χρησιμοποιούν ή χρησιμοποίησαν ηλεκτρονικό τσιγάρο, ενώ

η καθημερινή χρήση ηλεκτρονικών τσιγάρων στην Ελλάδα 11πλασιάζει την πιθανότητα να έχει διακόψει ένας καπνιστής το κάπνισμα.⁹ Μία άλλη μελέτη που έγινε σε Έλληνες καταναλωτές-πελάτες καταστημάτων ατμίματος επαλήθευσε τα προηγούμενα ευρήματα που δείχνουν ότι η χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου από Έλληνες μη-καπνιστές είναι σπάνια.¹⁰ Όλα αυτά τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι τα ηλεκτρονικά τσιγάρα στην Ελλάδα αποτελούν μια πύλη εξόδου από το κάπνισμα.

Αν και όλα τα διαθέσιμα στοιχεία θα δικαιολογούσαν μια στρατηγική υποστήριξης των ηλεκτρονικών τσιγάρων ως προϊόντων ελάττωσης των επιβλαβών συνεπειών για τους καπνιστές οι οποίοι δεν επιθυμούν ή δεν μπορούν να σταματήσουν το κάπνισμα με τη χρήση άλλων μεθόδων στην Ελλάδα, παρατηρούμε ότι οι ελληνικές αρχές ακολουθούν μια διαφορετική πορεία. Οι πρόσφατες ανακοινώσεις των Κανονιστικών Αρχών περιλαμβάνουν περιττά και δυνητικά επιβλαβή για τη Δημόσια Υγεία μέτρα, εστιάζοντας στα μη νικοτινούχα προϊόντα ηλεκτρονικού τσιγάρου. Τα προϊόντα αυτά είναι σημαντικά για την ομαλή μετάβαση των καπνιστών στην οριστική αποχή από τη χρήση νικοτίνης και τελικά στη διακοπή τόσο του καπνίσματος όσο και του ηλεκτρονικού τσιγάρου. Ορισμένα από τα προτεινόμενα μέτρα είναι προφανώς παράδοξα, όπως η εφαρμογή μηνυμάτων για βλάβες στην υγεία στις ετικέτες προϊόντων που δεν περιέχουν νικοτίνη, ενώ δεν απαιτείται τέτοιου είδους σήμανση για τα προϊόντα νικοτίνης σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άλλα μέτρα είναι ανεφάρμοστα και μάλιστα θα μπορούσαν να εκθέσουν τους καταναλωτές σε κίνδυνο για την υγεία τους. Η απαγόρευση στην πώληση των πρώτων υλών των ηλεκτρονικών τσιγάρων είναι αδύνατο να εφαρμοστεί δεδομένου ότι αυτά τα συστατικά, η προπυλενογλυκόλη και η γλυκερίνη, είναι διαθέσιμα εδώ και δεκαετίες, είναι μη τοξικά, πωλούνται σε φαρμακεία και είναι διαθέσιμα στον καθένα. Αυτά τα συστατικά συμμορφώνονται με τον κανονισμό CLP της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είναι ασφαλή για τους χρήστες στην ανάμιξή τους για την ιδιοκατασκευή υγρών αναπλήρωσης ηλεκτρονικού

τσιγάρου. Ταυτόχρονα, δεν συνδέονται με οποιοδήποτε κίνδυνο για την υγεία ακόμα και στην περίπτωση τυχαίας έκθεσης. Παρόμοια προβλήματα προκύπτουν από την απαγόρευση των αρωμάτων, τα οποία προέρχονται από τη βιομηχανία τροφίμων. Στην ουσία οι καταναλωτές που θα αναζητήσουν αρώματα από τα καταστήματα τροφίμων, αντί από τα καταστήματα ατμιστικών προϊόντων, θα έχουν τον κίνδυνο χρήσης αρωμάτων διαλυμένων σε φυτικά έλαια, τα οποία είναι και ακατάλληλα για εισπνοή. Εκτός από αυτό τον σημαντικό κίνδυνο για την υγεία, οι προτάσεις αυτές ουσιαστικά καταλήγουν να αποτρέπουν τους καπνιστές από τη χρήση ηλεκτρονικών τσιγάρων σε μια προσπάθεια διακοπής του καπνίσματος και δημιουργούν ένα κλίμα παραπλάνησης και παραπληροφόρησης του κοινού. Είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό ότι μόνο το 5% των Ελλήνων καπνιστών πιστεύει σωστά ότι τα ηλεκτρονικά τσιγάρα είναι σημαντικά λιγότερο βλαπτικά από το κάπνισμα.⁸ Η προτεινόμενη νομοθεσία δεν προστατεύει τη Δημόσια Υγεία αλλά απλά επιτείνει το παρόν κλίμα παραπληροφόρησης. Ορισμένες πτυχές του ισχύοντος κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ήδη χαρακτηριστεί ως υπερβολικά περιοριστικές, εμποδίζοντας τη χρήση του ηλεκτρονικού τσιγάρου ως βοηθήματος για τη διακοπή του καπνίσματος.¹¹ Η εφαρμογή πρόσθετων περιορισμών σε μια χώρα με μεγάλη επιβάρυνση από το κάπνισμα, χωρίς να απαιτείται από τις υποχρεώσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν προάγει τη Δημόσια Υγεία.

Με όλο το σεβασμό, ζητούμε από τις Ελληνικές Αρχές να προσεγγίσουν με προσοχή το ρόλο που μπορούν να παίξουν τα εναλλακτικά του καπνίσματος προϊόντα χωρίς καύση, όπως είναι τα ηλεκτρονικά τσιγάρα, στη μείωση του καπνίσματος στην Ελλάδα. Θεωρούμε ότι η στρατηγική ελάττωσης της βλάβης από το κάπνισμα θα πρέπει να υιοθετηθεί άμεσα, σε μια προσπάθεια να προστατευθεί η Δημόσια Υγεία και να βελτιωθεί η υγεία εκατομμυρίων Ελλήνων καπνιστών. Είμαστε στη διάθεσή σας να σας παρέχουμε κάθε ενημέρωση για τις προοπτικές και τις εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο σχετικά με αυτή τη στρατηγική και την εμπειρία από άλλες χώρες όπου η συγκεκριμένη στρατηγική έχει εφαρμοστεί και

υποστηρίζεται ενεργά. Θα καλοσωρίσουμε κάθε δυνατότητα να συνεισφέρουμε στα πλαίσια μίας στρογγυλής τραπέζης με τις Αρμόδιες Αρχές, εφόσον αποφασίσετε να οργανώσετε μια τέτοια πρωτοβουλία.

Με τιμή,

Επικοινωνία

Konstantinos Farsalinos, MD, MPH

Email: kfarsalinos@gmail.com

Tel: +306977454837

Υπογράφοντες την επιστολή

David Abrams PhD.

Professor, Dept of Social and Behavioral Sciences

NYU College of Global Public Health
New York University.
United States

Frank Baeyens, PhD

Professor
Faculty of Psychology and Educational Sciences
KU Leuven
Belgium

Scott D. Ballin, JD

Health Policy Consultant
Former Vice President and Legislative Counsel
American Heart Association

Clive Bates, MA, MSc

Director, Counterfactual Consulting
Former Director, Action on Smoking and Health UK

London
United Kingdom

Ron Borland PhD, FASSA

Nigel Gray Distinguished Fellow in Cancer Prevention,
The Cancer Council Victoria,
Melbourne Vic 3004
Australia

Thomas H. Brandon, PhD

Department Chair and Program Leader,
Health Outcomes and Behavior
Moffitt Distinguished Scholar
Director, Tobacco Research & Intervention Program
Moffitt Cancer Center
Professor, University of South Florida
Departments of Psychology and Oncologic Sciences
USA

Pasquale Caponnetto

Professor of Clinical and General Psychology

Center of Excellence for the acceleration of
HArm Reduction – CoEHAR
University of Catania
Catania, Italy

Dr Sharon Cox

Research Fellow
Centre for Addictive Behaviours Research
School of Applied Sciences
London South Bank University
London
UK

Lynne Dawkins, PhD

Associate Professor
Centre for Addictive Behaviours Research
London South Bank University
United Kingdom

Konstantinos Farsalinos, MD, MPH

Research fellow
Onassis Cardiac Surgery Center
National School of Public Health
University of Patras, Greece

Dr Marewa Glover

Director
Centre of Research Excellence:
Indigenous Sovereignty & Smoking
PO Box 89186, Torbay, Auckland 0742, NZ

Peter Hajek, PhD

Professor of Clinical Psychology
Director, Tobacco Dependence Research Unit
Wolfson Institute of Preventive Medicine,
Queen Mary University of London
United Kingdom

Dr Sarah Jackson CPsychol

Senior Research Associate
UCL Tobacco and Alcohol Research Group
Research Department of Behavioural Science
and Health
University College London

Martin J Jarvis, DSc OBE

Emeritus Professor of Health Psychology

Department of Behavioural Science & Health
University College London
United Kingdom

Leon Kosmider, PhD, PharmD

Research Assistant Professor
Technical Director, Bioanalytical Shared
Resource Laboratory
School of Pharmacy
Department of Pharmaceutics
Virginia Commonwealth University
Richmond
United States

George Lagoumintzis, PhD

Lab of Molecular Biology and Immunology
Department of Pharmacy
University of Patras
Greece

Christopher E. Lalonde, PhD

Professor of Psychology
University of Victoria
British Columbia
Canada

Jacques Le Houezec, PhD

Independent consultant in Public Health &
Tobacco dependence - Smoking Cessation
Specialist, Rennes, France.
Honorary Clinical Associate Professor, UK
Centre for Tobacco and Alcohol Studies,
School of Medicine, University of Nottingham,
UK.

Lynn T. Kozlowski, Ph.D.

Professor of Community Health and Health
Behavior
Former Dean
School of Public Health and Health Professions
University at Buffalo, State University of New
York
USA

Karl E Lund, PhD

Senior Researcher

Norwegian Institute of Public Health
Oslo,
Norway

Bernhard-Michael Mayer, PhD
Professor of Pharmacology and Toxicology
Institute of Pharmaceutical Sciences
Karl-Franzens-Universität
Graz
Austria

Colin Paul Mendelsohn, MB BS (Hons)
Conjoint Associate Professor
School of Public Health and Community
Medicine
University of New South Wales
Sydney
Australia

Ian Miles, PhD
Emeritus Professor (Technological Innovation
and Social Change)
University of Manchester,
Manchester M13 9PL
UK

Fares MILI MD CTTS
Addictologist & Pulmonologist
Chairman
Tunisian Society of Tobaccology and Addictive
Behaviors (STTACA)
Tunisia

Joel L. Nitzkin, MD, MPH, DPA
Principal Consultant, JLN, MD Associates, LLC
Past C-Chair, Tobacco Control Task Force,
American Association of Public Health
Physicians
Senior Fellow for Tobacco Policy, R Street
Institute
New Orleans, LA
USA

**David Nutt, DM, FRCP, FRCPsych, FMedSci,
DLaws**
Professor of Neuropsychopharmacology
Imperial College
Hammersmith Hospital
London

United Kingdom

Konstantinos Poulas, PhD
Associate Professor
Department of Pharmacy
University of Patras
Head of the Institute NoSmoke.Team
Patras Science Park
Greece

Lars M. Ramström, PhD
Principal Investigator
Institute for Tobacco Studies
Täby, Sweden

Louise Ross
Clinical Consultant
National Centre for Smoking Cessation
Training
Dorchester
United Kingdom

Lion Shahab, PhD
Associate Professor
Department of Behavioural Science and
Health
University College London
United Kingdom

Andrzej Sobczak, PhD
Head of Department of General and Inorganic
Chemistry
Medical University of Silesia
41-200 Sosnowiec, Jagiellonska 4,
Poland

Roberto A Sussman, PhD
Department of Gravitation and Field Theories
Institute for Nuclear Research,
National Autonomous University of Mexico,
ICN-UNAM
Representing Pro-Vapeo Mexico AC
Mexico

David Sweanor, JD
Chair of Advisory Board of the
Center for Health Law, Policy and Ethics
University of Ottawa

Canada

Umberto Tirelli MD

Senior research scientist National cancer
Institute, Aviano
Director, Tirelli medical group clinic,
Pordenone
Italy

Alex Wodak AM,

Emeritus Consultant, Alcohol and Drug
Service, St Vincent's Hospital
President, Australian Drug Law Reform
Foundation
Director, Australia21
Darlinghurst, NSW, 2010,
Australia

References

1. EU notification Number: 2019/80/GR (Greece). Amendments to Law 4419/2016 (Government Gazette 174/A) on harmonisation of Greek law with Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations, and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products. Available at: [http://ec.europa.eu/growth-tools-databases/tris/en/search/?trisation=search.detail&year=2019&num=80&fbclid=IwAR0k87G1Y1QqVKvhhu9IUWRKarRjYdJD1GtA0k9bG_13Z220pQi8ktL1pKQ](http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/tris/en/search/?trisation=search.detail&year=2019&num=80&fbclid=IwAR0k87G1Y1QqVKvhhu9IUWRKarRjYdJD1GtA0k9bG_13Z220pQi8ktL1pKQ)
2. European Commission. Special Eurobarometer 458 report. Attitudes of Europeans towards tobacco and electronic cigarettes. May 2017.
3. Tsalapati K. The economic burden of smoking for the healthcare and social insurance system in crisis in Greece. Available (in Greek) at: http://www.nsph.gr/files/009_Oikonomikon_Ygeias/%CE%A4%CE%A3%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%A0%CE%91%CE%A4%CE%97%20%CE%9A%CE%A9%CE%9D%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%9D%CE%A4%CE%99%CE%9D%CE%91.pdf
4. Editorial. Are e-cigarettes tobacco products? *Nicotine Tob Res* 2019;21:267.
5. Royal College of Physicians (London), *Nicotine without smoke: tobacco harm reduction*. 28 April 2016. Available at: <https://www.rcplondon.ac.uk/projects/outputs/nicotine-without-smoke-tobacco-harm-reduction-0>
6. Hartmann-Boyce, J., McRobbie, H., Bullen, C., Begh, R., Stead, L.F. & Hajek, P. (2016). Electronic cigarettes for smoking cessation. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Issue 9, Art. No.: CD010216. https://www.cochrane.org/CD010216/TOBACCO_can-electronic-cigarettes-help-people-stop-smoking-and-are-they-safe-use-purpose

7. Hajek P, Phillips A, Przulj D, Pesola F, Myers Smith K, Bisal N, Li J, Parrott S, Sasieni P, Dawkins L, Ross L, Goniewicz M, Wu Q, McRobbie H. A randomized trial of e-cigarettes versus nicotine-replacement therapy. *New England Journal of Medicine* 2019, Jan 30. DOI: 10.1056/NEJMoal808779. <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoal808779>
8. Farsalinos KE, Siakas G, Poulas K, Voudris V, Merakou K, Barbouni A. Electronic cigarette use in Greece: an analysis of a representative population sample in Attica prefecture. *Harm Reduct J*. 2018 Apr 13;15(1):20.
9. Farsalinos K, Siakas G, Poulas K, Voudris V, Merakou K, Barbouni A. E-cigarette use is strongly associated with recent smoking cessation: an analysis of a representative population sample in Greece. *Intern Emerg Med*. 2019 Jan 14. doi: 10.1007/s11739-018-02023-x.
10. Diamantopoulou E, Barbouni A, Merakou K, Lagiou A, Farsalinos K. Patterns of e-cigarette use, biochemically verified smoking status and self-reported changes in health status of a random sample of vapes shops customers in Greece. *Intern Emerg Med*. 2019 Jan 11. doi: 10.1007/s11739-018-02011-1.
11. House of Commons. Science and Technology Committee. E-cigarettes. Seventh Report of Session 2017–19. August 2018. Available at: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmsctech/505/505.pdf>